

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมเศรษฐกิจประเภทตติยภูมิในบริเวณบางลำพู” อันเป็นบทสุดท้าย โดยกล่าวถึงความเป็นมาของงานวิจัย ตั้งแต่ต้น โดยเริ่มตั้งแต่ความสำคัญและที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ สมมติฐานในการวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิเคราะห์ ตลอดจนแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จนถึง บทสรุป และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการประเมินการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมตติยภูมิในบริเวณบางลำพูตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2549) เนื่องจากบริเวณบางลำพูซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นบริเวณที่มีการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจประเภทนี้มาตั้งแต่ครั้งอดีต จนกระทั่งถึงปัจจุบัน นอกจากเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงแล้วยังเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงนี้อีกด้วย ส่วนสมมติฐานของงานวิจัยนี้ได้แก่ ปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ คือ การท่องเที่ยว

แหล่งข้อมูลในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิ ที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิซึ่งแยกได้เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามและข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ได้สุ่มตัวอย่างจาก 2 กลุ่มประชากรและได้จำนวนตัวอย่าง ดังนี้ คือ สถานประกอบการ 240 ราย และผู้เข้ามาบางลำพู 178 ราย เพื่อสอบถามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจในบางลำพูในประเด็นต่างๆ รวมทั้งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจความเปลี่ยนแปลง

สำหรับลักษณะของผู้เข้ามาบางลำพูที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21-30 ปี อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ยังศึกษาอยู่และที่เป็นพนักงาน

บริษัทเอกชนในจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ไม่เกิน 20,000 บาท ส่วนกิจกรรมเด่นในบางลำพูในความเห็นของผู้ที่เข้ามาบางลำพู ได้แก่ ผ้าและเสื้อผ้า ทั้งเสื้อผ้าสำเร็จรูปรวมทั้งเครื่องแบบนักเรียน นิสิต นักศึกษา

ส่วนลักษณะของสถานประกอบการนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มร้านค้าทั่วไป ช่วงเวลาที่เริ่มดำเนินการค้าในพื้นที่ที่ศึกษาพบว่าช่วงระหว่าง พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2548 มีสถานประกอบการเข้ามาประกอบธุรกิจมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงประเภทกิจกรรมตติยกรรมของตน ในความเห็นของสถานประกอบการ ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2541 ถึง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2549) เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยกรรมในบางลำพูมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยกรรมจากข้อมูลตติยกรรมและผลจากแบบสอบถาม ดังนี้

ผลการค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ทุกกลุ่มกิจกรรมตติยกรรมมีความเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนที่เพิ่มขึ้น ยกเว้น ที่พักแรมประเภทโรงแรมที่มีจำนวนคงที่ และห้างสรรพสินค้าที่มีจำนวนลดลง

ส่วนผลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสถานประกอบการและผู้ที่เข้ามาบางลำพูมีความเห็นว่ากลุ่มกิจกรรมที่พักแรมทั้งโรงแรมและเกสต์เฮ้าส์ กลุ่มการบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และกลุ่มร้านค้าทั่วไปมีจำนวนเพิ่มขึ้น ยกเว้นห้างสรรพสินค้าที่มีจำนวนลดลง ในกลุ่มบริการด้านธุรกรรมการเงิน แยกเป็นธนาคารและสถาบันรับแลกเปลี่ยนเงินตรานั้น ในส่วนของสถาบันรับแลกเปลี่ยนเงินตรา ทั้งสถานประกอบการและผู้ที่เข้ามาบางลำพูมีความเห็นว่ามีเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนในลักษณะที่เพิ่มขึ้น ยกเว้นธนาคารซึ่งสถานประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่ากิจการธนาคารในบางลำพูไม่มีความเปลี่ยนแปลงด้านจำนวน แต่ผู้ที่เข้ามาบางลำพูเห็นว่าธนาคารมีความเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนในลักษณะที่เพิ่มขึ้น

ส่วนการศึกษาบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผ่านกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มข้างต้น สรุปได้ดังนี้ คือ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าลูกค้า ได้แก่ นักท่องเที่ยว ส่วนการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาไม่ส่งผลกระทบต่อสถานประกอบการส่วนใหญ่ การวิจัยยังพบว่าการท่องเที่ยวปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมตติยกรรม

อาจเนื่องจากบางลำพูเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เกาะรัตนโกสินทร์ รวมทั้งสนามหลวง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่ง อีกทั้งมีที่พักแรมอยู่ในพื้นที่ศึกษาทำให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

โดยสรุป ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2530 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2549) กิจกรรมตติยกรรมเกือบทุกประเภทมีจำนวนเพิ่มขึ้น และช่วงเวลาที่มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านจำนวนและองค์ประกอบอื่นๆของกิจกรรมตติยกรรมในพื้นที่ศึกษามากที่สุดได้แก่ ช่วงระหว่าง พ.ศ. 2541 จนถึงปัจจุบัน และยังสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจประเภทกิจกรรมตติยกรรมมากที่สุด คือ การท่องเที่ยว

6.2 อุปสรรค ข้อจำกัดและข้อสังเกต

6.2.1 อุปสรรคและข้อจำกัด

1. ในระหว่างการค้นคว้าข้อมูลตติยกรรมที่เป็นเอกสารทางราชการพบว่าส่วนใหญ่จะเก็บเอกสารไว้ไม่เกิน 10 ปี ถ้าเกิน 10 ปี เอกสารนั้นๆ จะถูกทำลาย ส่วนเอกสารปัจจุบันย้อนหลังประมาณ 5 ปี มีเพียงบางส่วนที่จัดเก็บอยู่ในไฟล์คอมพิวเตอร์ สำหรับเอกสารก่อน พ.ศ. 2540 จะไม่มีการจัดเก็บในคอมพิวเตอร์ ในระหว่างนั้น เอกสารเก่าที่เป็นกระดาษหากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลมีการสับเปลี่ยนตำแหน่ง ส่งผลให้ไม่ทราบว่เอกสารนั้นถูกจัดเก็บอยู่ที่ใด ทำให้การค้นคว้ารายละเอียดบางอย่างเป็นไปได้ด้วยความลำบาก เช่น รายละเอียดของทะเบียนราษฎรในบางลำพู พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2549 บางปีจะพบรายละเอียดจำนวนราษฎรลักษณะรวมรายเขต ไม่แยกแขวง ทำให้ยากต่อการจำแนกราษฎรในบางลำพู เป็นต้น
2. การรายงานการสำรวจภาคสนามจากเอกสารหรืองานวิจัยบางฉบับไม่ได้ระบุเวลาสำรวจข้อมูล หรือบางฉบับกล่าวถึงพื้นที่ศึกษาอย่างกว้างๆ โดยไม่ระบุขอบเขตพื้นที่ให้ชัดเจน

3. สถานประกอบการบางแห่งไม่ให้ความร่วมมือทำให้จำนวนแบบสอบถามได้ไม่ครบตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ เช่น ผู้ประกอบการกลัวความลับการค้า รั่วไหล และไม่อยากเสียเวลากับกิจการที่ไม่เกี่ยวกับตน ส่วนมากสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการมาเป็นเวลานานมักไม่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
4. ในการสำรวจกิจกรรมตติยภูมิในพื้นที่ศึกษาพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนและประเภทของสถานประกอบการตลอดเวลา ทั้งในระหว่างการสำรวจภาคสนาม และหลังการสำรวจภาคสนาม (ระหว่างการดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง)

6.2.2 ข้อสังเกต

1. จำนวนโรงแรมมีน้อยกว่าเกสต์เฮ้าส์ เพราะที่ดินมีราคาแพง อีกทั้งมีกฎหมาย ระเบียบราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการก่อสร้างอาคาร ในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ซึ่งเป็นที่ตั้งของบางลำพู ทำให้การก่อสร้างโรงแรมมีข้อจำกัด
2. สืบเนื่องจากข้อสังเกต (1) เกสต์เฮ้าส์เปิดดำเนินการง่ายกว่าโรงแรม เพราะในระยะแรกๆ ยังไม่มีกฎ ระเบียบ ที่รัดกุม ผู้ประกอบการสามารถดัดแปลงที่พักอาศัยของตนให้เป็นเกสต์เฮ้าส์รองรับนักท่องเที่ยวได้ อีกทั้งยังไม่ต้องลงทุนสูงเช่นการดำเนินการโรงแรม ทำให้มีเกสต์เฮ้าส์เกิดขึ้นมากมาย
3. เกสต์เฮ้าส์บางรายมีลูกค้าประจำอยู่แล้ว ทำให้ความเปลี่ยนแปลง เช่น ปัญหาเศรษฐกิจไม่ดีของประเทศ ไม่มีผลกระทบต่อเกสต์เฮ้าส์นั้นๆ
4. เจ้าของสถานประกอบการหลายรายมีสถานประกอบการในความดูแลมากกว่า 1 แห่ง บางรายดำเนินการประกอบกิจกรรมตติยภูมิประเภทเดียวกันและใช้ชื่อเดียวกันแต่แยกเป็นหลายสาขา เช่นเกสต์เฮ้าส์ชื่อเดียวกันแต่มีหลายสาขาดังกระจายในบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวมาก บางรายแยกใช้ชื่อต่างกัน เช่น เปิดกิจการร้านถ่ายรูปหลายๆ ร้านในละแวก

เดียวกันหรือใกล้เคียงกันโดยใช้ชื่อร้านต่างกัน หรือบางรายดำเนินกิจกรรมตติยกรรมิต่างประเภทแต่เอื้อประโยชน์กัน เช่น เปิดเกสต์เฮ้าส์และดำเนินกิจการท่องเที่ยวไปด้วย นอกจากนี้ สถานประกอบการบางแห่งมีเครือข่ายญาติพี่น้องเปิดกิจการในบริเวณบางลำพูเช่นเดียวกัน

5. ผู้ประกอบการของสถานประกอบการบางแห่งเช่าช่วงร้านเพื่อดำเนินกิจการค้า การเช่าช่วงมักมีสัญญาระยะเวลาสั้น เช่น 3 ปี ประเภทกิจการจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ในช่วงเวลาที่ลงพื้นที่ภาคสนามก็จะพบเห็นการย้ายเข้าย้ายออกของสถานประกอบการ
6. ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานรัฐหลายงานที่จัดขึ้นต่างกรรมต่างวาระในบริเวณบางลำพูนั้น มีผู้ประกอบการบางรายติงว่าระยะเวลาจัดงานบางงานนั้นนานเกินไป นำที่จะใช้เวลาจัดงานเพียง 1-2 วันก็เพียงพอแล้ว และในการส่งเสริมการท่องเที่ยวบางงาน ก็มีทั้งสถานประกอบการที่ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ เช่น การจัดงานสงกรานต์บนถนนข้าวสาร สถานประกอบการบางรายจำเป็นต้องปิดกิจการชั่วคราวเพราะเกรงว่าการเล่นสาดน้ำกันจะทำให้พลาดไปโดยสินค้าในร้านเสียหายได้ ส่วนสถานประกอบการที่จำหน่ายอาหารเครื่องดื่ม หรืออุปกรณ์การเล่นสงกรานต์จะได้ประโยชน์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้

6.3 ข้อเสนอแนะ

1. ในช่วงเวลาที่สำรวจภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ในบางครั้งพบว่าผู้คนที่มาบางลำพูไม่ค่อยคึกคักโดยเฉพาะในวันธรรมดา จึงน่าที่จะมีการศึกษาต่อไปว่าบางลำพูจะยังคงบทบาทเป็นแหล่งกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้ต่อไปหรือไม่ ทั้งนี้ ในระหว่างการสัมภาษณ์ได้มีสถานประกอบการบางแห่งให้ความเห็นว่าการเมืองที่ไม่นิ่งของประเทศ การย้ายท่าอากาศยานจากท่าอากาศยานดอนเมืองไปยังท่าอากาศยานสุวรรณภูมิเหล่านี้มีส่วนทำให้นักท่องเที่ยวไม่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ หรืออาจเป็นเพราะความอึดตัวของสถานที่ ซึ่งน่าที่จะมีผู้วิจัยต่อไปในอนาคต

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมตติยภูมินอกระบบประเภทหาบเร่และแผงลอย โดยเฉพาะต่างหากเพราะเป็นกิจกรรมตติยภูมิที่มีความพิเศษ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แม้ว่าการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับหาบเร่และแผงลอย เช่น จำนวนที่แน่นอนมีความยากลำบาก อีกทั้งการลงพื้นที่หาข้อมูลและเก็บรายละเอียดของหาบเร่และแผงลอยมีความอ่อนไหวสูง อีกประการหนึ่งเท่าที่สังเกตได้คือจำนวนของหาบเร่และแผงลอยมีลักษณะไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และมีหาบเร่แผงลอยบางแห่งที่เป็นลักษณะไม่อยู่กับที่ หากในอนาคตมีการทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยควรรหาผู้ช่วยวิจัยหรือผู้ช่วยเก็บข้อมูล เนื่องจากการเก็บข้อมูลรายละเอียดของหาบเร่และแผงลอยหากไม่มีผู้ช่วยจะใช้เวลานานกว่าที่ควรเป็น และการมีผู้ช่วยจะเป็นการช่วยตรวจสอบรายละเอียดที่บันทึกมาด้วย
3. เมื่อจำนวนและประเภทของสถานประกอบการมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงควรมีการลงภาคสนามเพื่อตรวจสอบจำนวนและประเภทของสถานประกอบการทุกครั้ง เมื่อมีการทำวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ หรือในงานวิจัยที่จำเป็นต้องใช้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานประกอบการในบางลำพู เพื่อให้ข้อมูลรายละเอียดของสถานประกอบการมีความเป็นปัจจุบันและถูกต้องมากที่สุด
4. ควรมีการศึกษาความเชื่อมโยงว่าระหว่างตลาดนัดสนามหลวงในอดีตกับบางลำพูในอดีตมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และเมื่อสนามหลวงย้ายออกจากพื้นที่เป็นการถาวรแล้ว ผู้ที่เข้ามาบางลำพูที่เป็นลูกค้าหรือผู้บริโคนั้น กับลูกค้าหรือผู้บริโคของสนามหลวงเป็นกลุ่มเดียวกันหรือไม่